

Kvantifikace daňových úlev v České republice za rok 2019

1 Popis metodiky

1.1 Použitá metoda

V současné době neexistuje jednotná metodika pro výpočet daňových úlev, nejsou dána ani žádná jiná omezující pravidla podoby analýzy daňových úlev. Evropská komise dává v tomto ohledu členským státům poměrnou volnost a formuluje pouze jistá doporučení, která jsou v následujícím textu zohledněna. Pro výpočet daňových úlev byla v České republice zvolena metoda ušlých příjmů. Jejím principem je vyčíslení snížení příjmů, kterého je použitím dané úlevy dosaženo, pokud je poplatníkem daňová úleva využita. Jinými slovy se jedná o statický výpočet ztráty příjmů vzniklé veřejnému sektoru. Statický v tom smyslu, že nebere v úvahu změnu chování subjektů. Pokud dojde ke zrušení daňové úlevy, mohou subjekty změnit své chování, a to může vést k odlišnému dopadu zrušení daňové úlevy na veřejné rozpočty.

V případě, že by některá z daňových úlev byla zrušena, neznamená to, že by se příjmy veřejných rozpočtů zvýšily o zde odhadnutou výši této daňové úlevy. Odhad výše daňových úlev totiž nezohledňuje možnou provázanost mezi daňovými úlevami. Celkový dopad zrušení daného osvobození by tak mohl být menší než dopad vyčíslený čistě staticky bez zohlednění provázanosti. Vyčíslení daňových úlev se zohledněním možné provázanosti však není s ohledem na neznalost individualizovaných dat pro

každého poplatníka možné. Daňové subjekty, kterých by se zrušení daňové úlevy dotklo, mohou také změnit své chování – využít jiných daňových úlev, přesunout svou aktivitu do jiné oblasti či je zrušení daňové úlevy může i od jakékoli činnosti zcela odradit. Dále zejména v případě osvobození od daně by skutečná výše daně v případě zrušení daňové úlevy byla ovlivněna rovněž konstrukcí případných uplatnitelných výdajů.

Obecně je pro stanovení výše jednotlivých daňových úlev potřeba mnoho dat. S tím však souvisí problém při obstarávání datové základny, neboť v řadě případů by toto vedlo k nepřiměřeně velkému zvýšení administrativní zátěže dotčených subjektů. Ačkoliv ani použitá metoda ušlých příjmů není na data nenáročná, v porovnání s ostatními metodami je relativně jednoduchá a i z dalších důvodů se jeví jako nejvhodnější. Jedná se také o nejrozšířeněji používanou metodu.

Vyčíslení skutečné výše daňové úlevy je velmi náročné. A to nejen na datovou základnu ale především zahrnutí skutečnosti, že daňoví poplatníci mohou změnit své chování. Z těchto důvodů se při kvantifikaci daňových úlev přistoupilo k řadě zjednodušení. Tím nejzásadnějším je, jak již bylo uvedeno výše, statický výpočet výše daňových úlev, bylo tedy abstrahováno od možnosti změny chování daňových poplatníků.

2 Výše daňových úlev

Výše daňových úlev byla vyčíslena na roční bázi pro rok 2019 metodou ušlých příjmů za předpokladu statického přístupu a současně bez zohlednění možné provázanosti mezi jednotlivými daňovými úlevami. Vyčíslení veškerých daňových úlev, které český daňový systém zahrnuje, není možné, hlavním důvodem je především neexistence, nedostupnost nebo neúplnost dat potřebných pro provedení vyčíslení výše daňových úlev. Dalším důvodem je pak nepřiměřeně vysoká administrativní zátěž na získání dat potřebných k vyčíslení výše daňových úlev ve srovnání s dopadem výše takto zjištěných daňových úlev na veřejné rozpočty, který je v naprosté většině případů zcela zanedbatelný. S ohledem na všechny výše uvedené skutečnosti tak byly vyčísleny pouze ty daňové úlevy, které bylo možné s ohledem na

dostupnost dat vyčísřit a současně jejich dopad na veřejné rozpočty převyšuje částku 100 milionů Kč.

K vyčíslení výše daňových úlev byl u většiny případů použit Automatizovaný daňový informační systém (tzv. ADIS), do jehož agregované verze má Ministerstvo financí přístup. Dalšími zdroji pak jsou veřejně publikované a interní výkazy věcně příslušných institucí.

V následujícím textu je uvedeno vyčíslení výše daňových úlev pro rok 2019 z daní z příjmů a z daně z přidané hodnoty.

2.1 Daň z příjmů fyzických osob – výše daňových úlev pro rok 2019

S ohledem na veškeré výše uvedené skutečnosti zachycuje následující tabulka přehled těch daňových úlev,

jejichž výše byla pro rok 2019 vyčíslena.

Tabulka 1: Vyčíslené daňové úlevy u daně z příjmů fyzických osob

Kategorie	Název daňové úlevy	§ ZDP
Osvobození od daně	Osvobození dávek a služeb z důchodového pojištění	§ 4
	Osvobození plnění ze všeobecného zdravotního pojištění	§ 4
	Osvobození výher z loterií *	§ 10
	Osvobození dávek státní sociální podpory	§ 4
	Osvobození stravování poskytovaného zaměstnavatelem (ke spotřebě na pracovišti nebo prostřednictvím jiných subjektů)	§ 6
	Osvobození dávek z nemocenského pojištění	§ 4
	Osvobození dávek sociální péče a příjmu plynoucího z péče o blízkou osobu	§ 4
	Osvobození plnění z pojištění osob kromě jednorázových plnění	§ 4
	Osvobození plnění z nástrojů státní politiky zaměstnanosti	§ 4
	Osvobození dávek pomoci v hmotné nouzi	§ 4
	Osvobození příspěvku zaměstnavatele na penzijní připojištění zaměstnance	§ 6
	Výsluhové náležitosti a služební příspěvek na bydlení u vojáků z povolání a výsluhové nároky u příslušníků bezpečnostních složek	§ 4
	Osvobození sociálních služeb	§ 4
	Osvobození plnění z FKSP, ze sociálního fondu a ze zisku	§ 6
	Osvobození stipendií	§ 4
Položky snižující základ daně	Úroky z úvěrů pro financování bydlení	§ 15
	Příspěvky na životní pojištění	§ 15
	Příspěvky na penzijní připojištění, pojištění a spoření	§ 15
	Dary na veřejně prospěšnou činnost	§ 15
	Osvobození odběru krve nebo orgánů	§ 15
Položky snižující daň	Základní sleva na dani pro poplatníka	§ 35ba
	Daňové zvýhodnění na děti (sleva na dani a daňový bonus)	§ 35c
	Sleva na dani na manžela/-ku	§ 35ba
	Sleva na dani za umístění dítěte	§ 35ba
	Sleva na dani na studenta	§ 35ba
	Sleva na dani na invaliditu	§ 35ba
	Rozšířená sleva na dani na invaliditu	§ 35ba
	Sleva na dani pro osoby se ZTP/P	§ 35ba
	Sleva na dani za zaměstnávání osob se zdravotním postižením	§ 35
	Sleva za zaměstnávání osob s těžším zdravotním postižením	§ 35
	Sleva na dani na manžela/-ku se zvlášť těžkým postižením	§ 35ba
	Investiční pobídky	§§ 35a, 35b

* Poznámka: Daňová úleva nebyla za rok 2018 vyčíslena z důvodu chybějícího datového zdroje, za rok 2019 je datový zdroj k dispozici a daňová úleva je znovu vyčíslována, nicméně lze očekávat pozdější revizi datového zdroje.

Následující tabulka zachycuje vyčíslenou výši daňových úlev u daně z příjmů fyzických osob pro rok 2019.

Tabulka 2: Vyčíslená výše daňových úlev u daně z příjmů fyzických osob (v mil. Kč)

Kategorie	2019
Osvobození od daně	201 973,0
Položky snižující základ daně	8 969,0
Položky snižující daň	167 679,0
Celkem	378 621,0

Jakkoli se celková výše daňových úlev u daně z příjmů fyzických osob může zdát vysoká, je důležité zmínit, že více než 80 % těchto úlev tvoří úlevy sociálního charak-

teru. Výši podílů těchto nejvýznamnějších daňových úlev zachycuje následující tabulka.

Tabulka 3: Podíl výše daňových úlev sociálního charakteru na celkové výši daňových úlev u daně z příjmů fyzických osob

Daňové úlevy sociálního charakteru	2019
Osvobození dávek a služeb z důchodového pojištění	18,7%
Osvobození plnění ze všeobecného zdravotního pojištění	12,2%
Osvobození dávek státní sociální podpory	1,5%
Osvobození dávek z nemocenského pojištění	1,6%
Osvobození dávek sociální péče a příjmu plynoucího z péče o blízkou osobu	1,2%
Osvobození plnění z pojištění osob kromě jednorázových plnění	0,6%
Osvobození plnění z nástrojů státní politiky zaměstnanosti	0,4%
Osvobození dávek pomoci v hmotné nouzi	0,3%
Osvobození sociálních služeb	0,3%
Úroky z úvěrů pro financování bydlení	1,3%
Příspěvky na životní pojištění	0,3%
Základní sleva na dani pro poplatníka	31,9%
Daňové zvýhodnění na děti	10,5%
Sleva na dani na manžela/-ku	1,3%
Celkem	82,0%

2.2 Daň z příjmů právnických osob – výše daňových úlev pro rok 2019

S ohledem na veškeré výše uvedené skutečnosti zachycuje následující tabulka přehled těchto daňových úlev, jejichž výše byla pro rok 2019 vyčíslena.

Tabulka 4: Vyčíslené daňové úlevy u daně z příjmů právnických osob

Kategorie	Název daňové úlevy	§ ZDP
Osvobození od daně*	Osvobození příjmů Státního ústavu pro kontrolu léčiv a Ústavu pro státní kontrolu veterinárních biopreparátů a léčiv	§ 19
	Osvobození příspěvků do fondu České kanceláře pojistitelů	§ 19
	Osvobození výnosů z prostředků vázaných rezerv	§ 19
	Osvobození příjmů Fondu pojištění vkladů, Garančního a Zajišťovacího fondu	§ 19
Položky snižující základ daně	Odpočet výdajů na vědu a výzkum	§ 34
	Odpočet na podporu odborného vzdělávání	§ 34 odst.4; §§34f - 34h
	Další snížení základu daně u veřejně prospěšných poplatníků	§ 20
	Dary na veřejně prospěšnou činnost	§ 20
	Rozdíl ve výši daňově uznatelných technických rezerv pojišťoven tvořených dle zákona o účetnictví a tvořených dle zákona o pojišťovnictví	§ 23
Položky snižující daň	Investiční pobídky	§§ 35a, 35b
	Sleva na dani za zaměstnávání osob se zdravotním postižením	§ 35
	Sleva na dani za zaměstnávání osob s těžším zdravotním postižením	§ 35
Snížená sazba daně **	Snížená sazba daně u podílových fondů	§ 21
	Snížená sazba daně u investičních fondů	§ 21
	Snížená sazba daně u penzijních fondů	§ 21

* Poznámka: Daňová úleva – Osvobození od daně - Osvobození výnosů z operací na finančním trhu s prostředky státní pokladny (§ 19) není za rok 2019 vyčíslena z důvodu nedostupnosti příslušného datového zdroje.

** Poznámka: Vyčíslená výše daňové úlevy je z důvodu nedostupnosti aktuálních datových zdrojů rovna hodnotě za rok 2018.

Následující tabulka zachycuje vyčíslenou výši daňových úlev u daně z příjmů právnických osob pro rok 2019.

Tabulka 5: Vyčíslená výše daňových úlev u daně z příjmů právnických osob (v mil. Kč)

Kategorie	2019
Osvobození od daně	457,0
Položky snižující základ daně	15 005,0
Položky snižující daň	4 106,0
Snížená sazba daně	1 015,0
Celkem	20 582,0

Do vyčíslení daňových úlev není zahrnuto osvobození příjmů z podílů na zisku mezi dceřinou a mateřskou společností, a to z důvodu nedostupnosti dat potřebných pro vyčíslení. Nicméně zařazení této položky do daňových úlev je sporné – jedná se o rozdělení zisku,

který již byl jednou zdaněn. Výši této položky lze odhadnout na **desítky miliard korun** – tedy vyšší, než je součet celkem vyčíslených daňových úlev u daně z příjmů právnických osob.

2.3 Daň z přidané hodnoty - výše daňových úlev pro rok 2019

Pro přesný výpočet výše daňových úlev u daně z přidané hodnoty je nezbytné znát, zda plnění, které plátce daně poskytuje, je určené plátcem či neplátcem DPH. Nicméně takto detailní informace nejsou k dispozici. Může se tak vycházet pouze z údajů o výši plnění přijatých neplátcem, které jsou obsažené v tabulkách dodávek a užití publiko-

vaných Českým statistickým úřadem. (Mezi neplátce jsou zahrnovány domácnosti, veřejný sektor a osvobozené sektory dle zákona o DPH.) Z tohoto důvodu tak dochází při výpočtu výše daňových úlev k nepřesnostem.

Následující tabulka zachycuje přehled těch daňových úlev, jejichž výše byla pro rok 2019 vyčíslena.

Tabulka 6: Vyčíslené daňové úlevy u daně z přidané hodnoty

Název daňové úlevy	§ ZDPH
Osvobození nájmu nemovitých věcí	§§ 51, 56, 56a
Osvobození finančních činností	§§ 51, 54
Osvobození pojišťovacích činností	§§ 51, 55
Osvobození malých podnikatelů bez nároku na odpočet	§ 6
Osvobození provozování loterií a jiných podobných her	§§ 51, 60
Osvobození základní poštovní služby a dodání poštovních známek	§§ 51, 52
Osvobození mezinárodní přepravy osob	§§ 63, 70
Snížená sazba daně	§ 47, § 48, § 48a
Vrácení daně osobám se zdravotním postižením za zakoupený osobní automobil	§ 85

Následující tabulka zachycuje vyčíslenou výši daňových úlev u daně z přidané hodnoty pro rok 2019.

Tabulka 7: Vyčíslená výše daňových úlev u daně z přidané hodnoty (v mil. Kč)

Kategorie	2019
Osvobození od daně	141 904,0
Snížená sazba daně	61 628,0
Vrácení daně	-
Celkem	203 533,0

3 Závěr

Agregovanou výši daňových úlev v České republice je obtížné vyčíslit. Jednotlivé daňové úlevy se vzájemně ovlivňují a není metodicky správné provést prostý součet výše vyčíslených daňových úlev. Ale lze jej použít pro získání hrubého nástinu celkových distorzí způsobených současným nastavením daňového systému.

Vzhledem k použité metodě ušlých příjmů a statického přístupu **nepředstavují jednotlivé vyčíslené výše daňových úlev současně odhad zvýšení daňových výnosů, kterých by mohlo být dosaženo jejich případným zrušením.** Statický přístup, který je základním předpokladem pro použití metody ušlých příjmů, nebere v úvahu

reakci subjektů na případné zrušení či změnu daňové úlevy. Je tudíž pravděpodobné, že v případě více změn najednou dojde ke změně chování subjektů, což povede i k odlišnému dopadu na veřejné rozpočty. Odhad výše daňových úlev také nezohledňuje možnou provázanost mezi daňovými úlevami. Celkový dopad zrušení daného osvobození by tak mohl být menší než dopad vyčíslený čistě staticky bez zohlednění provázanosti.

V následující tabulce je proveden prostý součet výše vyčíslených výší daňových úlev sloužící pro získání zhrubného odhadu celkových distorzí způsobených současným nastavením daňového systému.

Tabulka 8: Souhrnná výše vyčíslených daňových úlev pro rok 2019 (v mil. Kč)

Kategorie	2019		
	DPFO	DPPO	DPH
Osvobození od daně	201 973,0	457,0	141 904,0
Položky snižující základ daně	8 969,0	15 005,0	-
Položky snižující daň	167 679,0	4 106,0	-
Snížená sazba daně	-	1 015,0	61 628,0
Vrácení daně	-	-	-
Celkem	378 621,0	20 582,0	203 533,0
Celkem rok	602 736,0		